

Z P R A V O D A J

Číslo:
69

Ročník:
2008

SPOLEČNOST SBĚRATELŮ ČESKOSLOVENSKÝCH KNIHTISKOVÝCH ZNÁMEK

Zpravodaj společnosti sběratelů československých knihtiskových známek je neprodejnou tiskovinou, vydávanou pouze pro vnitřní potřebu členů společnosti. Je vydáván nepravidelně, nejméně 2x do roka. Za redakční úpravy odpovídají a na přípravě se podíleli členové společnosti. Rukopisy, články, připomínky, nové poznatky či jinou korespondenci posílejte na adresu: Radovan BANERT, Trávníčkova 1765/7, PRAHA 5 - Stodůlky, 155 00, tel.: 251 619 478, e-mail: banert@seznam.cz

OBSAH

Obsah.....	str. 2
Pozvánka.....	str. 2
Hospodaření společnosti za rok 2007.....	str. 3
Studijní příručka Doplatní 2000h-modrá (J. Moravec).....	str. 3.
Příležitostné přitisky 90 let ČS. Známky (J. Moravec).....	str. 4
Studie OR 40/II – TD11 (F. Hroch).....	str. 5
Holubice 10h olivová ZP37 (J. Moravec).....	str. 6-8
Holubice 15h – Jednoznámková frankatura (Z. Rákosním).....	str. 9-10
Krása celistvosti se známkami OR (Z. Rákosník).....	str. 10-11
OR 40/II – TD9 – Retuš pravého okovu a písmen LO (F. Hroch).....	str. 12-13
OR 50h zelená ZP40 – Retuš nebo vada tisku? (J. Chvalovský).....	str. 14-15
OR 50h zelená – Nové deskové označení (J. Chvalovský).....	str. 16-17
Studie legionářských známek (Z. Rývola).....	str. 17
Doplatní 1928 30h – Typy známek (M. Wilson, USA, překl. L. Kunc).....	str. 18-19
Doplatní 1928 – Perforace (V. Malovík).....	str. 19-24
Inzerce.....	str.24

!! POZOR NEPŘEHLÉDNĚTE !!

POZVÁNKA

Pozvánka na druhé setkání členů společnosti „knihtisku“ v letošním roce, které se uskuteční v **sobotu 29. 11. 2008 od 9,30hod.** již tradičně v zasedací místnosti AGROPOLU a.s., Praha 1, Opletalova ulice č.4 v prvním patře.

Výstupní stanice metra je Muzeum.

Přítomní budou jako obvykle předsedové jednotlivých pracovních skupin a znalci SČF pro knihtiskové vydání čs. Známek. Setkání můžete rovněž využít k nabídnutí svých přebytků, nebo získat chybějící známky do svých sbírek.

HOSPODAŘENÍ ZA ROK 2007

	PŘÍJEM	VÝDEJ	ZŮSTATEK
Převod z roku 2006	1.294,-		1.294,- Kč
1A-1V příspěvky + studie + přitisky	25.616,-		26.910,-
2 zmenšování Zpravodaje č. 65		48,-	26.862,-
3 tisk Zpravodaje č. 65		2616,-	24.246,-
4 pronájem místnosti		714,-	23.532,-
5 nákup dopisnic 2 x		2074,-	21.458,-
6 poštovní ceniny 8 x		2108,-	19.350,-
7 cestovné Kašpar		110,-	19.240,-
8 cestovné Hamr		162,-	19.078,-
9 odměna Ryvola za studie 51, 55, 56		2789,-	16.289,-
10 kancelářské potřeby		22,50	16.266,50
11 poštovné 2 x		44,-	16.222,50
12 odměna Mareš – přitisky		366,-	15.856,50
13 odměna Mareš – adresář		100,-	15.756,50
14 příjmové doklady		48,-	15.706,50
15 tisk příruček 57, 58		2680,-	13.028,50
16 tisk Zpravodaje č. 66 + adresní štítky		1955,-	11.073,50
17 poštovní ceniny 2 x		2312,-	8.761,50
18 pronájem místnosti		714,-	8.047,50
19 cestovné Kašpar		110,-	7.937,50
20 cestovné Hamr		92,-	7.845,50
21 občerstvení		46,-	7.799,50
22 distribuce Zpravodaje č. 66 + příruček		295,-	7.504,50
zůstatek			7.504,50 Kč

V druhém pololetí se pro tisk příruček č. 57, 58 a tisk Zpravodaje č. 66 podařilo zajistit levnější tiskárnu jak vyplývá z tabulky příjmů a vydání. Z prodeje přitisků byl čistý zisk 2700,- Kč. Vzhledem k lepší finanční situaci i přes zvýšené poštovné byl členský příspěvek ponechán v původní výši.

DOPLATNÍ 2000 h MODRÁ

V roce 2009 vyjde studijní příručka „DOPLATNÍ 1919 2000 h MODRÁ“. Studie na 60 stranách obsahuje základní údaje, bodové hodnocení, popis a obrázky vad obou desek a 18 stran rejstříku.

Nejvyšší hodnota doplatních 1919 tištěna ze dvou leptaných desek nákladem 2,520.000 kusů.

Na 23 ZP se nachází vady negativu, které lze rozlišit podle tiskových desek.

Deskové označení popsané v Monografii nebylo nalezeno. Druh a deska je charakteristická dvěma zářezy vpravo nahore v třetí nule počítadla 2000,-

PŘÍLEŽITOSTNÉ PŘÍTISKY 90 LET ČS. ZNÁMKY

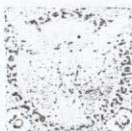
K příležitosti 90. Výročí prvních Československých známek vydáme příležitostné dopisnice s přítisky prvních Čs. známek, které byly tištěny knihtiskem.

Přítisk známek bude proveden na CDV 101 technikou sítotiskem v kombinaci s PC. Na níže uvedených vzorech jsou jednotlivé přítisky rozlišeny písmeny A – D.

Cena CDV s přítiskem je 25,- Kč za kus. Cena dopisnice s příležitostným razítkem 30,- Kč za kus.

90 LET ČESKOSLOVENSKÉ ZNÁMKY

18.XII. 1918
18.XII. 2008

Společnost sběratelů
knihtiskových vydání

SSK - A/08

90 LET ČESKOSLOVENSKÉ ZNÁMKY

18.XII. 1918
18.XII. 2008

Společnost sběratelů
knihtiskových vydání

SSK - B/08

90 LET ČESKOSLOVENSKÉ ZNÁMKY

18.XII. 1918
18.XII. 2008

Společnost sběratelů
knihtiskových vydání

SSK - C/08

90 LET ČESKOSLOVENSKÉ ZNÁMKY

18.XII. 1918
18.XII. 2008

Společnost sběratelů
knihtiskových vydání

SSK - D/08

Přítisky můžete objednat a zaplatit složenkou spolu s členským příspěvkem, nebo na podzimní schůzce. Příklad: A 1x, B 1x, C 2x, D 1x. V případě zájmu o ražené přítisky A 1x R. Případné objednávky do konce listopadu 2008.

Expedice přítisků v jarním Zpravodaji nebo osobně na jarní schůzce.

Připravuje se vydání studie OR 40/II – TD 11

Studiem většího množství známek OR 40/II vydaných v posledních letech platnosti (ať už jednotlivých známek, pásků, bloků nebo samotné kopie stokusového archu) byly podle charakteristických znaků v obrazu a rozdílnosti v proleptání rozlišeny jednotlivé tiskové desky 9, 10 a 11.

K tomuto období studia známek OR 40 se váže již loni vydaná příručka pro tiskovou desku 10.

V současné době se zpracovávají další získané poznatky, aby mohly být zahrnuty do Studie pro 11.TD.

Z tisku jedenácté tiskové desky OR 40/II se podle dostupných informací nenachází v Poštovním muzeu žádný dokladový materiál.

Toto byl také hlavní důvod (mimo menšího výskytu známek), proč nebyla dosud studijně zpracována vydání z roku 1924-25.

Neexistující srovnávací materiál pro 11.TD (stokusový arch nebo jeho kopie) byly také hlavní překážkou i při prováděné rekonstrukci této TD. Přesto se však podařilo při zaujetí pro hledání nových poznatků, časové a částečně i finanční náročnosti tuto práci vcelku zdárně dokončit.

Za spolupráce s p. Dohnalem z Hlubokých Mašůvek a p. Chvalovským z Prahy, kteří poskytli podstatnou část studijního materiálu, se z celků – pásků, bločků (zvláště bych zdůraznil význam studia poštovně nepoužitého dvacetibloku ze ZP 5-6 až 95-96), i jednotlivých známek ať již razítkovaných nebo nepoužitých, mohla téměř dokončit rekonstrukce celé tiskové desky 11.

Ze stokusového archu bylo rozpoznáno 98 známkových polí (chybí ZP 18 a 88).

Mimo všechny původní vady negativu se vyskytuje na archu 15 dodatečných vad negativu, které jsou až na dvě výjimky shodné s DVN na tiskové desce 10. Odchyly budou uvedeny ve studii, která bude obsahovat textovou část, popis vad na jednotlivých známkových polích, obrazovou část s vyobrazením cca 200 rozpoznávacích znaků a pro snazší vyhledávání rejstřík vad. Na setkání také budou k dispozici přebytky ze studia TD 11.

Pokud nenastane nějaká nepředvídaná situace, bude tato studie dokončena do termínu konání podzimního setkání členů Společnosti knihtiskového vydání čs. známek.

Zájemci o studii, kteří nebudou mít možnost se zúčastnit podzimní schůzky, mohou požádat písemně na níže uvedenou adresu o zaslání poštou. Cena za jeden výtisk studie bude 50 Kč + poštovné.

Frant. Hroch
Revoluční 10a

787 01 Šumperk

HOLUBICE 10 h OLIVOVÁ ZP 37

Tato známka vytištěna největším počtem tiskových desek (60), z nich 18 tiskových desek bylo leptaných včetně dvou desek TETE – BECHE a zbytek tj. 42 desek bylo vyrobeno galvanoplasticky. Má i nejvyšší náklad z výplatních známek 641,220.000 kusů.

Vzhledem k způsobu tisku počtu tiskových desek a vyšší nákladu je značný výskyt vad. To jak vad negativu, vad matrice tak i vad jednotlivých desek.

Tento článek se zabývá jednou z nejnámějších vad v psaníčku na ZP 37, kterou se na stránkách 231 – 135 dosti obsáhle zabývá Monografie č. 4, jak popisem tak vyobrazením. Uvádí dvě základní vady a tři sekundární retuše. Nikde ani zmínka o tom, že známky jsou tištěny nejen z leptaných desek, ale i z desek galvanoplastických.

VADY ZP 37 PODLE MONOGRAFIE

Vada označená VII/1a (obrázek č. 1), pochází z neznámé leptané desky. Barevnou čarou v horní části přerušené písmeno O, čára zasahuje levou část písmene S v KOS. Pět silnějších barevných čar v psaníčku.

Zesílená levá část dolní vodorovné linky psaníčka, mezi linkou a levou dolní úhlopříčkou barevný bod.

Datum poštovního použití prosinec 1923.

Vada označená VII/1b (obr. č. 2) pochází z neznámé leptané desky.

Barevnou čarou v horní části přerušené písmeno O, čára zasahuje levou část písmene S v KOS. Čtyři silnější barevné čáry v psaníčku, pátá vlevo od pečeti jen jako bod.

Zesílená levá část dolní vodorovné linky psaníčka, mezi linkou a levou dolní úhlopříčkou barevný bod.

Přerušená barevná linka dlouhé horní vodorovné lišty mezi druhým a třetím obloukem ocasu.

Datum poštovního použití leden 1923

JAR-BENDA

Obr. č. 1

JAR-BENDA

Obr. č. 2

Údajná retuš VII/RA (obr. 3) pochází z galvan je neměnná od roku 1924 až do roku 1929.

Barevnou čarou v horní části přerušené písmeno O, čára zasahuje levou část písmene S v KOS. Dvě slabší barevné čáry v psaníčku

Zesílená levá část dolní vodorovné linky psaníčka, mezi linkou a levou dolní úhlopříčkou barevný bod.

Šikmá přerušovaná barevná čára přerušuje pířka na těle pod písmeny OS v KOS a pířka v dolní části pravého křídla pod písmeny OV v SLOV.

Barevný bod na pravém rámu v dolní části pravé střední svislé lišty.

Údajná retuš VII/RB (obr. 4) pochází z neznámé leptané desky.

Barevnou čarou v horní části přerušené písmeno O, čára zasahuje levou část písmene S v KOS. Tři barevné čáry v psaníčku.

Zesílená levá část dolní vodorovné linky psaníčka, mezi linkou a levou dolní úhlopříčkou barevný bod.

Šikmá přerušovaná barevná čára přerušuje pířka na těle pod písmeny OS v KOS a pířka v dolní části pravého křídla pod písmeny OV ve SLOV (tato vada se na části nákladu objevuje i u ostatních známkách ZP 37 z leptaných desek)

Datum poštovního použití listopad 1922.

JAR-BENDA

JAR-BENDA

Údajná retuš VII/RC (obr. 5) pochází z neznámé leptané desky.
Barevnou čarou v horní části přerušené písmeno O, čára zasahuje levou část písmene S v KOS.
Zesílená levá část dolní vodorovné linky psaníčka, mezi linkou a levou dolní úhlopříčkou barevný bod.
Datum poštovního použití říjen 1922.

JAR. BENDA

Obr. č. 5

Žádná ze známek označených VII/ RA-RC nevykazuje znaky retuší, podle mého názoru jde o proces výroby leptaných desek. Můj názor podporuje i skutečnost, že na deskách vyrobených galvanoplasticky je vada 42 tiskových deskách neměnná.

Zajímavostí tohoto ZP je fakt, že popsané vady nejsou na I. – IV. tiskové desce a ani na desce s dvakrát přerušenou pomlčkou za číslicí 10,- v počítadle a zřejmě ani na dalších leptaných deskách.

V přípravě napsání tohoto článku jsem prohlédl přes 300 kusů známek ZP 37 včetně pásků i bloku a několika přepážkových archů.

Uvítám jak kladné tak i záporné reakce a případné nabídky ke spolupráci. Koupím PA této hodnoty případně xerokopie, náklady samozřejmě uhradím.

Jaroslav Moravec.

Jednoznámková frankatura Holubice 15h na celistvosti

Na stránkách našeho Zpravodaje již proběhla diskuse o celistvostech s jednoznámkovými frankaturami emisí Holubice a Osvobozená republika (Zprav. č. 47/1998, 50/1999 a 63/2006, autoři Kašpar, Kašpar a Chvalovský).

Ve Zpravodaji č. 63/2006 p. Chvalovský zveřejnil a vyobrazil celistvost s jednoznámkovou frankaturou Holubice 15h. Jednalo se o firemní lístek zaslaný jako tiskopis v V. tarifním období (s razítkem Žilina na Slovensku 16.VI.25).

Nedávno se mi podařilo získat podobnou celistvost, frankovanou jednou známkou Holubice 15h = viz obr. Jedná se o odpovědní díl původně dvojitě firemní dopisnice, zaslané jako tiskopis. Celistvost je opatřena strojovým razítkem BRNO 2 14.XII.21 (rok odeslání lze vzhledem k nedostatečnému otisku razítka zjistit z textu na rubové straně celistvosti), to znamená, že se tentokrát jedná o IV. tarifní období.

Podle poštovních tarifů mohly jednoznámkové frankatury 15h emise Holubice existovat pouze ve III. tarifním období k uhrazení poštovného za přepravu tiskovin s hmotností od 100 do 150 g.

Ve IV. a V. tarifním období nemohly jednoznámkové frankatury ve výši 15h podle doposud známých údajů poštovních tarifů existovat. Přesto se však vyskytují. Jedná se tedy o částečné osvobození od poštovného (ve IV.TO byl poštovní tarif pro dopisnici 40h), pře frankovaný tiskopis o 5h (ve IV.TO byl poštovní tarif pro tiskopis 10h), nedostatečně vyplacený tiskopis (v V.TO byl poštovní tarif pro tiskopis 20h), nebo o dosud nepoznanou a nepublikovanou poštovní sazbu? Za názor, nebo odpověď předem děkuji.

Rád naváže kontakt se sběratelem celistvostí, frankovaných známkami Holubice a Osvobozená republika.

Zdeněk Rákosník
Víta Nejedlého 73
682 01 Vyškov

Krása celistvostí se známkami emise Osvobozená republika

Souběžně se specializovaným sbíráním známek a celin se známkami emise Osvobozená republika sbírám i celistvosti, frankované známkami této emise. Do této své sbírky zařazují pouze celistvosti s jednoznámkovými, násobnými a kombinovanými (barevnými) frankaturami této emise, tedy nikoli celistvosti se smíšenými frankaturami emise Osvobozená republika se známkami ostatních emisí.

Na obrázku lze vidět dopisnici zaslanou doporučeně ve IV. tarifním období, kdy poštovní tarif ve výši 1,65 Kč byl uhrazen známkami Pofis č. 152, 154II 2x a 157. Dopisnice byla odeslána dne 19.10.1920 (otisk denního poštovního razítka mírně nečitelný).

Jedná se nejen o krásnou tříbarevnou frankaturu, ale i o rané použití známky Pofis č. 157, která byla vydána 15.10.1920, zde tedy použita čtvrtý den platnosti.

Rád naváží kontakt se sběratelem celistvostí, frankovaných známkami Osvobozená republika.

Koupím zajímavé celistvosti frankované známkami Osvobozená republika = jednoznámkové, násobné a kombinované (barevné) frankatury, vady a retuše.

Zdeněk Rákosník
Víta Nejedlého 73
682 01 Vyškov

Retuš pravého okovu a písmen LO v nápisu u OR 40/II – TD 9

Ve Speciální příručce pro sběratele československých známek, jejímž autorem je Ladislav Novotný a recenzenty byli dr. Jiří Bísek, Jan Mrňák, V. Nebeský, dr. Vratislav Pakosta a Miloslav Protivínský – vydanou v roce 1971, je v retuších u hodnoty 40 h uvedeno – retuš pravého okovu a LO (1924). To je vše – bez uvedení TD, případně ZP, bez vyobrazení popisované retuše.

Pro mne, jako sběratele knihtiskových známek se zaměřením na OR, bylo toto suché sdělení výzvou k hledání nových poznatků o známkách, vydaných v letech 1924-25. Je všeobecně známo, že v těchto letech byly v poštovním používání známky této hodnoty z deváté, desáté a jedenácté TD. V Poštovním muzeu v Praze je z tohoto období uchován stokusový arch TD 10, který byl prvotním podkladem při studiu známek pro rekonstrukci této TD. Na desáté tiskové desce je na ZP 5 také retuš v nápisu, ale ve větším rozsahu. Jelikož není zachován z tisku deváté a jedenácté TD v Poštovním muzeu žádný dokladový materiál, bylo nutno nejprve nalézt známku s popisovanou vadou retuše buď z TD 9 nebo 11 – které byly v roce 1924 dány do oběhu.

Při dalším studiu známek z tohoto období se podařilo nalézt dvoupásku s popisovanou retuší, pocházející z deváté tiskové desky. Původ známkového pole byl stále neznámý. Značek hodnoty 40 h poštovně použitých v posledních dvou letech platnosti je podstatně méně, proto získat hodnověrné znaky o umístění této retuše ve stokusovém archu bylo dílem náhody.

K prohlídce a studiu známkového materiálu mně byly zapůjčeny různé pásky známek, mezi kterými jsem našel také dvojici, na které jsem poznal některé shodné vady s dvoupáskou, na které byla retuš písmen LO v nápisu a okovu na levé ruce. Jelikož na této vodorovné dvojici se nacházela vada negativu, bylo o upřesnění polohy známkového pole rozhodnuto. Retuš písmen LO a okovu na levé ruce se nachází na 36. ZP.

Popsanou retuš nápisu LO a pravého okovu L. Novotným ve Specializované příručce Vám předkládám ve zvětšeném výřezu:

písmeno L má na pravé svislé straně drobný vryp

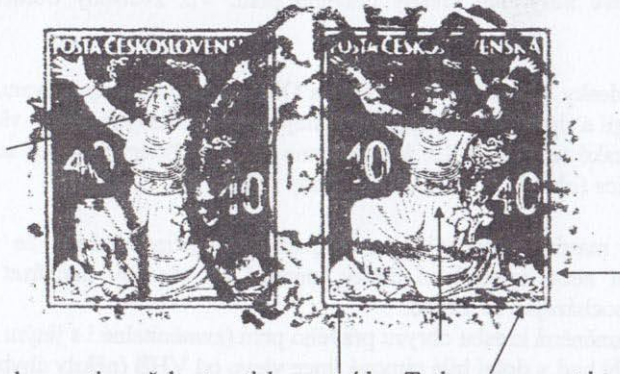
písmeno O je ve své vnitřní výplni nepravidelně zaoblené a jako by nakloněné do prava

pravý řetěz (na levé ruce) je retušovaný

Jednotlivé známkové dvojice, které byly podkladem k upřesnění ZP s retuší nápisu a řetězu ve stokusovém archu, vykazují nejméně čtyři dobře viditelné znaky.

Vodorovná dvojice ze ZP 34 – 35

Na ZP 34 je vada negativu překryta otiskem razítka. Tu lze pozorovat jen při zvětšení a prosvětlení. Je na ní však dobře viditelný stálý znak pro toto ZP – bílá skvrnka mezi bradou a pravým ramenem.

Na ZP 35 je zúžená bílá rámová linka pod levým keřem, pod pravým keřem skvrnka v trávě, orámování mezi úpatím Kriváně a bílou rámovou linkou je přerušené, v sukni chybí pod pasem stín.

Vodorovná dvojice ze ZP 35 – 36 na 36.ZP se nachází retuš LO a pravého řetězu

Na levé známce (35. ZP) se vyskytují stejné znaky v kresbě jednotlivých odchylek, což je důkazem, že se jedná o totožné ZP. Je nepravděpodobné, že by se na dvou různých známkových polích vyskytovaly čtyři shodné znaky. Kopie obou vodorovných dvojic dokazují návaznost ZP 34-35-36.

Osv. republika 50 h zelená, ZP 40 - retuš nebo vada tisku?

Doporučuji nejprve se seznámit s údaji uvedenými v MONO 2 – III L/2R a v druhém díle studie Zd. Chvosty. Další údaje, včetně obrázků, jsou v Příručce OR na straně 65. Níže uvedený text a obrázky se však **netýkají čtyř variant retuše levé nuly**, ale kresby pravého prsu. Viz zvětšený obraz originální známky.

Tiskové desky 19 až 38 (viz Příručka OR) byly zhotoveny galvanoplastickou technologií a shodné vady existují na stejných známkových polích všech desek. Je tomu také tak na ZP 40. Jak uvedeno dále, u některých desek se kromě tří vad matrice (obr. 1-3) nachází také vady tisku.

Za vady matrice považuji níže tři popsané a připomínám, že v důsledku přešleptání nebo opotřebení desky, nemusí se všechny nacházet na každé známce pocházející ze ZP 40.

- pozměněná kresba obrysu pravého prsu (zaměnitelné i s jiným ZP)
- malý bod v dolní bílé rámové lince vlevo od VHB (někdy chybí)
- zesílený pravý horní roh známky (různá výraznost)

U některých známek z neznámých TD se vyskytují ještě další odchylky (VT):

- již zmíněné retuše levé nuly a ve vodorovných řadách zoubkování je desátý otvor niž než sousední
- bílý výběžek z pravého prsu a bílá skvrnka na konci vlasů na pravou číslici
- pravděpodobně RETUŠ bílého výběžku (obr. 4) a bílá skvrnka (obr. 5)
- bílý výběžek a zesílený spodní rám vpravo od VHB (obr. 6)
- bez retuší a bílého výběžku, ale bílá skvrna spojuje keř s levým rámem (obr. 7)
- bez jakýchkoliv odchylek, pouze s VM
- také 3 varianty odchylek v zoubkování

1

2 6

3

7

5

Tím se konečně dostávám k pravděpodobné retuši pravého prsu postavy a hned upozorňuji, že na rozdíl od retuší pravé nuly, jsou známky s retuší prsu známy i s původní vadou a společnou kontrolní vadou, kterou je bílá skvrnka na konci vlasů nad pravou číslicí, viz obrázek 5.

Podle mého názoru byla původní VM – bílý výběžek z pravého prsu – odstraněna pouze na jedné desce a to jednoduchým rozšířením kresby prsu, čímž výběžek zmizel. Odpadlo tak komplikované zalití výběžku liteřinou a nutné zabroušení.

Počet nálezů retušovaných známek je velmi malý. Na první upozornil kolega J. Látal již před rokem, v dalších měsících jsem našel ještě další dva exempláře. Předpokládám, že sběratelé na další nálezy upozorní.

J. Chvalovský

Osv. republika 50 h zelená – nové deskové označení a chybějící otvor ve svislé řadě zoubkování.

Obvykle, když v určité době dojdeme k závěru, že jsme už všechno pročetli, prohlédli, promysleli a učiníme nějaký závěr, objeví se nějaký nový poznatek, který obvykle „zbourá“ všechna naše dosavadní rozhodnutí.

O deskových označeních známek OR 50 bylo již hodně napsáno a i když stále nejsme pro nedostatek podkladů určit skutečné pořadí a označení všech čtyřech tiskových desek, zhotovených podle 1. negativu, u všech následujících jsme si byli celkem jisti. Posledními publikovanými poznatky byly údaje o čtyřech TD (v pořadí výroby 19-22) bez ochranných rámců, zhotovené galvanoplastickou technologií.

Na devatenáctou jsme pak přiřadili nález dvojpásky u níž u levé známky v levém svislém zoubkování chybí druhý otvor v řadě ZP 1 až 91 (viz zpravodaj 67, str. 10 a obrázek na straně 12).

Zkušenému sběrateli, panu V. Košťálovi z Kratonoh se však podařilo získat doklad o tom, že naše dosavadní znalosti o způsobu označování TD, zhotovených z galvan pod ZP 100 a ZP 91, nejsou úplné (viz Speciál. Příručku OR – 2000). Podle dosavadních poznatků neměly TD 19 až 22 žádná označení v počítadlech a byly bez ochranných rámců.

Z obrázku je však zřejmé, že jedna z těchto TD má u počítadla 5.--- dvakrát přerušenou pomlku. A navíc chybí u známek výše zmíněný perforační otvor.

Datum poštovního razítka z 25.II.24 a vady matrice na známkách dokazují, že se nejedná o leptanou desku.

Kvůli sběratelským účelům přiřazuji uvedené nové deskové označení na TD 19, na níž jsem již dříve evidoval chybějící perforační otvor.

Jistě nemusím dodávat, že uvítám zprávy o nálezech nejen nových deskových označeních, ale i zprávy o nálezech známek z popsaným chybějícím otvorem pokud budou mít nepoříštěný levý okraj, což je dostatečný důkaz o tom, že známka pochází ze svislé řady ZP 1 až 91.

Nepřehlédněte také, že zmíněný otvor může chybět i na dalších hodnotách známek emise OR, ale zejména pak na emisi Holubice všech hodnot.

Závěrem chci opětně poděkovat příteli V. Košťálovi, který zaslal již více zajímavých nálezů a popřát mu, aby se mu i nadále dobře „koukalo“.

J. Chvalovský

Studie legionářských známek

Pro členy naší Společnosti knihtisku připravujeme vydání Specializované příručky hodnoty 50 h emise Legionářské 1919.

Bude obsahovat kromě jiného popisy a obrázky všech známkových polí obou tiskových desek a jejich rejstřík.

Zd. Ryvola

Typy známky 30 haléřů doplatní emise 1928

psáno pro zpravodaj Sekce knihtiskových vydání a www.infofila.cz

Autor: Mark Wilson, USA

Překlad: Lubor Kunc, ČR

Hodnota 30 hal. definitivní doplatní emise vyšla dne 29.3. 1928 . Katalog POFIS ji registruje pod číslem DL 58. Díky existenci 3 štoků existuje známka ve 3 typech. Monografie čs. známek (díl 4, str. 334) popisuje typy následovně:

- ◆ Typ 1 – všechny známky, které nenesou znaky typů 2 a 3
- ◆ Typ 2 – zkomolený horní ornamentální lístek pod pravým horním trojlístkem
- ◆ Typ 3 – zkomolená horní část levého horního trojlístku .

Při prohlídce svého materiálu jsem narazil na přepážkový arch těchto známek identifikovanou jako deska 33/1. Když jsem se jí pokoušel srovnat s údaji dle Monografie, zjistil jsem, že popis jednotlivých typů v Monografii může být chybný. Na pásce jsem nenašel žádnou známku splňující charakteristiku 2. typu a pouze několik málo lístků bylo poškozeno (zkomoleno). Pokračoval jsem dále ve výzkumu předmětného přepážkového archu a definoval nově charakteristiky jednotlivých typů, které dle mého názoru popisují přesněji typy identifikované na diskutovaném přepážkovém archu:

- ◆ Typ 1 – prostřední žilka horního levého trojlístku směřuje dolů a je oddělena od horního okraje lístku bílým polem
- ◆ Typ 2 – prostřední žilka horního levého trojlístku se dotýká horního okraje lístku (není zde bílé pole)
- ◆ Typ 3 – prostřední žilka horního levého trojlístku má široké ústí a je prakticky spojena s okolním červeným pozadím.

Na další stránce je uvedeno schéma mého přepážkového archu 33/1 desky. Sami tak můžete na svých blocích, páskách či dokonce celých listech přezkoušet, zda má typologie lépe odpovídá skutečnosti než původní systém.

Budu velmi rád, pokud se mi čtenáři tohoto článku ozvou a sdělí mi své postřehy a poznatky týkající se této známky, abychom společně přispěli k vyjasnění typologie. Vždyť předmětná známka vyšla právě před 80 léty a po této době si jistě zaslouží správnou klasifikaci.

Anglické znění tohoto článku, stejně jako anglické překlady publikací týkajících se československých knihtiskových emisí vč. popisů jednotlivých desek jsem vyvěsil na internetové stránce www.knihtisk.org .

Kontaktovat mne můžete na mou e-mailovou schránku info@knihtisk.org
Předem děkuji za každou reakci na můj článek !

Literatura:

- Ing. Jan Karásek (ed): Monografie čs. známek – známky letecké, novinové, doplatní, spěšné a doruční (1918-39), Praha, POFIS, 1986
- Internetová stránka www.knihtisk.org

S největší pravděpodobností byly používány opravdu tři základní perforační hřebeny stejného rozměru s přečnívajícími perforačními otvory na pravé i levé straně. Právě u těchto přečnívajících perforačních otvorů docházelo poměrně často k poškození hřebenů. Samozřejmě, že k poškození nebo opotřebení mohlo docházet i na jiných místech a některé poznatky tuto domněnku potvrzují. Z druhé strany nebyla prozatím předložena známka uvedené emise v vynechaném perforačním otvorem – tj. s vylomenou perforační jehlou mimo krajních přesahujících jehel. Je ovšem samozřejmé, že vylomení přesahujících perforačních jehel je mnohem viditelnější zásah než jiné poškození nebo oprava. Je prokázáno, že všechny perforační hřebeny s nepřechýlujícími otvory vznikly pouze z některého ze tří základních hřebenů s přesahujícími otvory cestou poškození přečnívající perforační jehly.

K perforaci jedné tiskové desky bylo použito více různých hřebenů. Zde je potřeba poznamenat, že většina archů byla perforována klasickými hřebeny s přesahujícím perforačním otvorem na pravé i levé straně. Proto se přikláním ke katalogizaci jednotlivých možných variant perforace dle přiloženého postupu a v tom případě, kdy je přesně známá varianta uvádět podobu celého hřebene

Podoba hřebenového zoubkování

Hřebenové zoubkování lze rozdělit do dvou variant, které se odlišují pouze přesahujícím nebo nepřesahujícím perforačním otvorem a to na pravém i levém okraji archu.

Varianta A - přesahující perforační otvor

Varianta B - nepřesahující perforační otvor

U různých TD se vyskytuje zoubkování, které je kombinací obou variant. Znamená to, že podoba perforace na pravé i levé straně archů je různá. Jsou tudíž teoreticky možné následující kombinace podoby zoubkování na levé a pravé straně archů:

kombinace AA kombinace AB kombinace BB kombinace BA

Prozatím nejsou známy kombinace zoubkování u všech tiskových desek, proto je ve většině případů uváděna pouze známá varianta zoubkování na levé a pravé části archů. Přitom je ale velice pravděpodobné, že kombinace AA je známá u všech tiskových desek. Hřeben se pak označuje HZAA

Studiem velkého množství známkového materiálu byly prozatím dokumentovány 3 různé hřebeny a doloženo jejich použití při zoubkování jednotlivých tiskových desek. V tabulkách, které jsou přivezeny v „Katalogu“ u jednotlivých tiskových desek jsou i označení hřebenů, kterými byly dle dochovaného materiálu jednotlivé tiskové desky zoubkovány. Určité skutečnosti naznačují, že v průběhu používání došlo k poškození některých hřebenů a následně k jejich opravě. Tyto zásahy nemůžeme v současnosti jednoznačně prokázat. Je nutno ovšem znovu poznamenat, že některé tiskové desky byly používány nejenom v roce, který je zaznamenán v deskovém čísle, ale i v pozdějším období. Pokud tedy uvádíme níže zadokumentované používání jednotlivých hřebenů a zejména jejich poškození myslíme tím jednotlivé deskové ročníky, které se mohou, ale i nemusí shodovat s příslušným rokem podle kalendáře.

Hřeben s označením HZAA1 (obr.1) se vyznačuje následujícími markanty v umístění perforačních jehel (uvádíme pouze některé rozdíly u 91. a 100.ZP.). Všechny perforační otvory jsou číslovány zleva nebo zprava nebo shora od čísla 1.

91.ZP

- přesahující perforační otvor vychýlen nahoru
- druhý a osmý perforační otvor ve svislé části vychýlen značně vpravo
- poslední perforační otvor ve svislé části vychýlen viditelně vlevo

100.ZP

- třetí a poslední perforační otvor ve svislé části vychýlen viditelně vlevo
- sedmý perforační otvor ve vodorovné části vychýlen viditelně dolů

Použití je poprvé dokumentováno u tiskových desek ročníků 1928. V roce 1934 došlo k poškození tohoto hřebene – vylomení perforační jehly na levé i pravé straně (obr.). Vznikl tak „nový hřeben“, který je označen HZBB1 . Ale již v roce 1935 (nebo i hned v roce 1934) byla perforační jehla opět vsazena na místo a perforační hřeben používán až do roku 1936, kdy opět došlo k vylomení jehly na levé i pravé straně a obnovil se tak hřeben HZBB1. Je ovšem dokumentováno, že tiskové desky ročníku 1936 (hodnota 1 Kč) existují perforované i opraveným nebo nepoškozeným hřebem HZAA1.

Hřeben HZAA2 (obr. 2) lze odlišit dle těchto nepřesností v umístění perforačních jehel.

91.ZP

- druhý perforační otvor ve svislé části je vychýlen mírně doleva a jeho vzdálenost od prvního otvoru je větší. Přitom je vzdálenost mezi druhým a třetím otvorem ve vodorovné části menší.
- šestý otvor ve vodorovné části je vychýlen nahoru
- desátý a třináctý otvor ve svislé části je vychýlen vpravo

100.ZP

- osmý otvor zprava ve vodorovné části je vychýlený nahoru

Byl používán k perforaci od roku 1928 až do roku 1938. Již v roce 1928 došlo ovšem k jeho poškození, které se nejzřetelněji projevilo ve vylomení přečnickující jehly na pravé straně. Toto vylomení lze dokumentovat na tiskových deskách používaných v roce 1928 a 1929, kdy došlo opět ke vsazení jehly na pravou stranu hřebene. Hřeben s vylomenou jehlou označujeme HZAB2.

V roce 1932 se situace opakovala a byla vylomena zase jehla na pravé straně hřebene – obnovil se tak hřeben HZAB2.

U tiskových desek ročníku 1932 (hodnota 2 Kč) a 1933 (hodnoty 30 h a 1 Kč a 2 Kč) byly dokumentovány známky s nepřechýlícím perforačním otvorem na levé i pravé straně tiskového archu. Podrobným studiem lze prokázat, že ve skutečnosti došlo k vylomení přečnickující jehly u hřebenu HZAA2 a tím vznikl nový hřeben HZBB2. Tento byl ovšem pravděpodobně použit k zoubkování pouze v případě tiskových desek koncem roku 1932 a ročníku 1933 (30 h a 1 Kč a 2 Kč) a pak , ještě v průběhu roku 1933, došlo k jeho opravení.

HZAA3 (obr. 3) je v některých částech velice podobný předcházejícímu. Ve skutečnosti tomu tak není, protože oba hřebeny byly používány po celou dobu výroby známek a v řadě případů se vyskytují společně u stejné tiskové desky.

91.ZP

- umístění perforačních jehel v křížení svislé a vodorovné části je pravidelné
- pátá perforační jehla ve svislé části je vychýlená vlevo
- osmá perforační jehla ve svislé části je vychýlená vpravo

100.ZP

- první perforační otvor ve vodorovné části je vychýlen dolu
- desátý a jedenáctý perforační otvor ve vodorovné části je vychýlen nahoru
- dvanáctý a třináctý perforační otvor ve vodorovné části je vychýlen dolu

Již v roce 1928 byl tento hřeben poškozen vylomením přečnivající jehly na pravé straně a vznikl tak hřeben HZAB3. K vylomení došlo zřejmě na přelomu let 1928 a 1929, protože s poškozeným hřebenem se setkáváme i u perforace tiskových desek hodnoty 1 Kč v roce 1929. Pak byl hřeben opraven a již v roce 1929 opět používán u hodnoty 1 Kč. K dalšímu poškození došlo opět v roce 1931 - byla vylomena jehla na pravé straně a vznikla opět varianta HZAB3.

U všech hřebenů se setkáváme s menším a větším průměrem perforačních otvorů. Podrobnějším studiem jsme dospěli k závěru, že tento jev není dán postupným opotřebením a přebrušováním perforačních jehel. Ve stejném ročníku se totiž vyskytují jak malé, tak i velké perforační otvory. Spíše se jedná o sílu úderu perforačního hřebene a „hloubku“ na kterou pronikla jehla přes papír. Lze rovněž dokumentovat, že specifické odlišnosti jednotlivých hřebenů jsou lépe viditelné při menším průměru perforačních otvorů.

Charakteristickým znakem perforace na rubové straně známek je viditelné vytlačení papírového materiálu ve směru úderu perforačního hřebene. Poměrně vzácně se vyskytují i známky, u kterých je naopak papírový materiál „vytlačen“ na lícové straně. Nedošlo zde ovšem k obrácenému perforování archů. Při zpětnému pohybu perforačního hřebene po úderu se neoddělil perforovaný arch od hřebene hladce. V místech styku papíru s perforační jehlou došlo k „obrácení“ papíru a tím k jeho vytlačení v opačném směru.

Závěrem je k části věnované podobě perforačních hřebenů nutno poznamenat několik skutečností. V první řadě lze konstatovat, že i když bylo prostudováno velké množství filatelického materiálu nelze považovat tuto kapitolu za ucelenou. Může dojít zejména k doplnění použití dalších perforačních hřebenů u jednotlivých tiskových desek. Dále zůstávají otevřené některé otázky, které jsou spojeny s poškozováním perforačních hřebenů. V první řadě se jedná o vylamování krajních přesahujících jehel. Protože bohužel není k dispozici dostatek archového materiálu nelze v případě hřebenů s vylomenou jehlou na pravé i levé straně jednoznačně prokázat, zda došlo k poškození postupně - tj. zpočátku na jedné straně a pak na druhé straně hřebene, nebo se poškození projevilo najednou na obou stranách. Dále je nutno zdůraznit, že v průběhu používání hřebenů docházelo k určité modifikaci některých jejich typických znaků a pravděpodobně rovněž k poškození hřebenů i na jiných místech, než jsou přečnivající perforační jehly. Nebylo ovšem možno dokumentovat a nebylo to ani naším cílem tato poškození a opravy. Proto také neuvádíme ve všech případech podobu celého perforačního hřebene, ale pouze podobu u krajních třech známek na obou stranách a v některých případech pouze podobu u krajních známek, protože prozatím nemáme k dispozici větší celky.

Perforační hřebeny byly zřejmě vyrobeny velice kvalitně protože ještě nebyly předloženy známky s vylomenou perforační jehlou v jiném místě kromě krajních přečnivajících jehel, na které bylo mechanické působení při perforaci samozřejmě mnohem intenzivnější.

Katalog deskových značek, tiskárenských značek a zoubkování obsahuje vyobrazení všech dosud známých variant a jejich bodové ohodnocení. Lze ho objednat na adrese Malovík Vladimír, Ohradní 65, 145 01 Praha 4. Cena činí 298 Kč včetně poštovného.

HZ AA1

HZ AA2

HZ AA3

INZERCE

- 1) Prodám Hradčany DL20 a DL21 na rekonstrukce tiskových desek.
- 2) Prosím sběratele o doplnění chybějících zn. polí Hradčan všech hodnot podle chybenky.

l.havlatko@seznam.cz, nebo

Ladislav Havlátko

N. Frýda 10
České Budějovice
370 05